

VLIEGPOST

BRIEVEN UIT EEN FAMILIEDOSIER

A.E.J. Kaal

Van dezelfde schrijver:

“Brood uit de hemel”: ikonen uit het Bornholm atelier

ISBN 9789402134254

“Mijn geestelijk testament”: autobiografische notities

ISBN 9789402134650

INHOUD

Vooraf	7
De familiegeschiedenis (1)	11
DEEL I: Brieven uit de periode voorafgaand aan de oorlog	19
DEEL II: De oorlogsjaren	51
DEEL III: Brieven uit de periode die ligt tussen de Japanse capitulatie en de repatriëring	57
De familiegeschiedenis (2)	129

VOORAF

Nu we in het jaar 2015 met behulp van telefoon, fax en e-mail de hele wereld als het ware onder handbereik hebben kunnen we ons moeilijk meer voorstellen hoe het was om te moeten communiceren door middel van telegrammen en brieven. In de periode rond de tweede wereldoorlog was de brief voor veel mensen in het verre Nederlands Indië het aangewezen middel om contacten te onderhouden met familie en vrienden ver weg.

Brieven waren ook in die tijd doorgaans niet bedoeld om lang te worden bewaard. Wanneer ze door toeval weer tevoorschijn komen, blijken ze in staat om ons als het ware terug te voeren in de tijd. Juist wanneer die brieven gaan over heel alledaagse dingen blijken ze ons onwaarschijnlijk dicht bij de werkelijkheid te kunnen brengen van die verleden tijd. In deze bundel zijn brieven bijeengebracht van een doorsnee Nederlandse familie, uit het voormalige Nederlands Indië. De meeste brieven stammen uit de bewogen

periode vlak na de Japanse capitulatie. Er is de laatste jaren veel te doen geweest over het leed van Nederlanders in de Japanse concentratiekampen. Wat daarbij vaak onderbelicht blijft is de wijze waarop de betrokkenen zelf geprobeerd hebben om zich in die periode staande te houden. Beter dan daaraan allerlei bespiegelingen te wijden is het om de mensen zelf aan het woord te laten. Daaraan levert deze verzameling brieven een bijdrage.

Om scherp in beeld te brengen om wat voor een familie het hier gaat en hoe het gezin voor de oorlog in Nederlands Indië functioneerde wordt in deze bundel de familiegeschiedenis kort beschreven en worden ook een aantal brieven gepubliceerd uit de periode, die aan de oorlog voorafgaat. Op deze wijze ontstaat een helder beeld van de leefwereld, de dromen en de groeiende angst voor het naderend onheil.

De
familiegeschiedenis
(1)

Centraal in deze geschiedenis staat het echtpaar Kaal. Herman werd geboren in 1902 in Apeldoorn, als zoon van een schoenmaker. Toen hij vijf jaar was overleed zijn moeder in het kraambed.

Vanaf dat moment bestond het gezin, waarin Herman zou opgroeien, uit een vader met zeven kinderen. Het verhaal gaat, dat 'Opa Kaal' zijn kinderen na het overlijden van zijn vrouw bij elkaar heeft geroepen en hen voor de keuze heeft gesteld: ofwel ik zoek een nieuwe vrouw, of we moeten het

met elkaar klaren. De kinderen kozen voor het laatste. En dus kreeg ieder in dit huishouden zijn vaste taken. Voor Herman betekende het dat hij jaren lang, alvorens naar school te gaan, schoenen moest poetsen en bij de klanten thuis bezorgen. Een paar jaar later overleed in dit gezin een dochter, en tijdens de eerste wereldoorlog bezweek een zoon aan de Spaanse griep. Na die oorlogsperiode kreeg Herman de mogelijkheid om de 'Normaalschool' te volgen. In mei 1921 was het zover, dat hij zijn diploma haalde en kon hij als onderwijzer in zijn eigen levensonderhoud voorzien. De familie Kaal was Nederlands Hervormd, streng in de leer. Het lag dan ook in de lijn der verwachtingen dat Herman terecht zou komen bij het Christelijk onderwijs. Na een periode in Zwolle, waarin hij de hoofdakte behaalde, liet hij zich benoemen in een dorp aan de noordrand van de Veluwe: Putten.

Daar leerde hij al spoedig Hendrientje van de Poll kennen, zijn toekomstige vrouw. Diet, zoals zij door Herman werd genoemd, was een dochter van de molenaar in Putten. Het molenaarsgezin was zo mogelijk nog strenger in de leer. Dit gezin bestond uit vader, moeder en eveneens zeven kinderen. Het was een gezin dat enig aanzien genoot in Putten: verteld wordt dat 'Pa van de Poll' in die dagen